

музичному мистецтві. Сформованість інтересу до педагогічної діяльності буде не просто стимулювати вчителя удосконалювати свою виконавську майстерність, а й намагатися у повній мірі використати свої вміння у музично-педагогічній діяльності.

2. *Творча активність у здійсненні музично-педагогічної діяльності* виступає складовою діяльнісно-комунікативного компоненту. Вчитель, який хоче виховати у дітей справжні творчі нахили, повинен мати у своєму педагогічному арсеналі широкий вибір прийомів та методів, які б спонукали школярів до творчих пошуків. Отже, творчість вчителя музики є необхідною умовою високоякісної музично-педагогічної праці. Також творчий підхід до роботи у школі має неоціненне значення і для формування інтересу до педагогічної діяльності. З другого боку, саме інтерес до праці вчителя буде стимулювати творчий та ініціативний підхід до музично-педагогічної діяльності. Відсутність інтересу до педагогічної діяльності буде сковувати творчі поривання вчителя у цій справі. Творчий підхід та творча ініціатива у здійсненні професійної діяльності не можуть стояти осторонь від інтересу до неї – їх взаємозв'язок та взаємозумовленість є принципово значущими для вчителя музики, адже його робота пов'язана, по-перше, з дітьми, де використання чітких, усталених схем і шаблонів дій є практично неможливим, і по-друге, з мистецтвом – специфічною сферою діяльності людини, яка просто не може існувати поза творчістю.

3. *Комунікативні вміння* вчителя музики були визначені нами як третій, останній елемент діяльнісно-комунікативного компоненту. Про ступінь сформованості інтересу до педагогічної діяльності яскраво свідчить розвиток комунікативних вмінь вчителя музики. Вміння знайти найбільш влучні слова для вербалізації музичної мови, встановити з учнями тісний діалог, що буде по-перше, спрямований на всебічний розвиток особистості школярів, по-друге, робити навчально-виховний процес якомога успішнішим – всі наявні у вчителя навички комунікації будуть застосовуватися ним у професійній діяльності лише тоді, коли сам вчитель буде виявляти свідомий та глибокий інтерес до музично-педагогічної діяльності.

Означена змістовно-структурна характеристика інтересу до педагогічної діяльності майбутніх вчителів музики розглянута з позицій професіографічного підходу, що уможливорює пошук ефективних методів його формування з урахуванням сучасних вимог до фахівців даного профілю.

Література

1. *Арчажникова Л. Г.* Теоретические основы профессионально-педагогической подготовки учителя музыки. Автореф. дис. д-ра пед. наук. –М., 1987.
2. *Вижевська Ю. О.* Формування професійно-пізнавального інтересу майбутніх вчителів до педагогічної діяльності. Автореф. дис. канд. пед. наук. –Рівне, 2006.
3. *Гончаренко С. У.* Український педагогічний словник. –К.: Либідь, 1997.
4. *Мойсеюк Н. Є.* Педагогіка. Навчальний посібник//Видання 4-е, доповнене. –К., 2003.
5. *Муцмахер В. И.* Формирование профессионально значимых качеств личности будущего учителя музыки общеобразовательной школы в процессе его специальной подготовки. Автореф. дис. д-ра пед. наук. –М., 1989.
6. *Програми та поурочні методичні розробки для середніх загальноосвітніх шкіл.* Музика: 1-4 класи / Авт. кол.: О. Ростовський, Р. Марченко, Л. Хлебнікова, З. Бервецький. –К.: Перун, 2002.

УДК 371.134:78

Молчанова В. О.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статтє автором даєтьє теоретическое осмотрение профессиональной познавательной активности будущего учителя музыки, раскрываются смежные понятия за разными взглядами. Автор анализирует роль познавательной активности в профессиональном становлении студента.

Ключевые слова: *активность, познавательная активность, педагогическое стимулирование, профессиональная деятельность, стимулирование профессиональной познавательной активности.*

Розбудова сучасної педагогічної науки і практики характеризується гуманістичною спрямованістю навчального процесу, який знайшов своє відображення в концепції особистісно - орієнтованого навчання. Проблеми реалізації потреб самої особистості в інтелектуальному, культурному, пізнавальному та професійному розвитку займають центральне місце в даній концепції. Сучасне суспільство потребує творчого та кваліфікованого вчителя музики, який міг би не

тільки вдало передавати учбовий матеріал, критично сприймати і переосмислювати його, втілюючи в життя педагогічні нововведення.

В наш час освітні знання є доступними для тих, хто прагне оволодіти ними, водночас зростає роль використання здобутих знань для стимуляції професійної пізнавальної активності, а саме переробка здобутої інформації, яку студент отримує з різних джерел, застосування її для індивідуального розвитку та самовдосконалення самої особистості. Вона свідомо ставить перед собою пізнавальні і виховні завдання, здійснює їх з власних, а не зовнішніх спонукань. Усвідомлюючи низький рівень професійності, особистість бореться зі своїм незнанням та недоліками, сама опановує свої почуття, волю і вміння, прагне стимулювати пізнавальну активність. І вже в результаті вдосконалення власної професійності, через стимуляцію пізнавальної активності, педагог зможе яскраво, на високому рівні продемонструвати набуті знання на заняттях. Тому є актуальною проблема стимулювання професійної пізнавальної активності для кожного практикуючого педагога у сфері музичної діяльності.

Цій проблемі присвячені праці таких авторів: С. Архангельського, В. Беспалька, О. Вербицького, В. Вергасова, Т. Кудрявцева, О. Орлова, Л. Путляєвої та ін. У даних психолого–педагогічних дослідженнях зазначена проблема розкривається через конструювання змісту освіти, методів і організаційних форм вузівського навчання. Автори зазначають, що ефективний розвивальний стимулятор навчання полягає не тільки в набутті студентами знань і вмінь професійної діяльності, а й у прагненні до саморозвитку, до вдосконалення особистих та професійних якостей майбутнього спеціаліста. Умовою, яка дозволяє стати суб'єктом навчальної діяльності, є пізнавальна активність. Вона розглядається як важлива властивість особистості, є джерелом її розвитку і вдосконалення.

Так, в наукових публікаціях Н. Лисіної пізнавальна активність представлена як готовність здійснювати будь-яку діяльність. Умовою її розвитку є взаємодія пізнавальних, комунікативних і рефлексивних актів в процесі професійного збагачення.

На основі вищевикладеного ми робимо спробу теоретично проаналізувати можливість стимулювання професійної пізнавальної активності майбутнього вчителя музики. Незважаючи на значну увагу дослідників цій проблемі, на наш погляд, вона залишається недостатньо вивченою. Тому ми вважали за необхідне розкрити сутність поняття «професійна пізнавальна активність майбутнього вчителя музики».

Перш за все розглянемо поняття «активність» з точки зору психологічної літератури, виділяючи її особливості, які є значними для розуміння стимулювання професійної пізнавальної активності суб'єкта.

Термін «активність», на думку О. Лазурського, є основним фундаментом в психології. За його теорією, особистість виступає активним чинником навколишнього середовища. Під «середовищем» автор розуміє не тільки природу, людей, «людські взаємовідносини, а також ідеї, духовні блага, естетичні, моральні і релігійні цінності тощо» [3, с. 8]. Активність, вважає автор, це не тільки вольові зусилля, які зазначаються у вузькому значенні, а й дещо більш широке, котре знаходиться в основі психічних процесів і проявів особистості.

На думку Б. Ломова, активність, виступає особливою рисою суб'єкта діяльності, значення якої полягає в інтеграції психологічних можливостей, здібностей, знань людини та їх спрямованості на досягнення цілі.

З вищезазначеного виходить, що формою реалізації активності виступає діяльність. Розглядаючи її як специфічну форму активності особистості, виділяються різноманітні види діяльності. Кожний її вид відрізняється між собою своїм предметним змістом. Отже, видів активності буде стільки, скільки існує видів діяльності.

Кожний вид активності, котрий реалізується у певній діяльності, також буде мати всю специфіку, яка визначається не тільки предметним змістом діяльності, а й особливостями суб'єкта, його спрямованістю на пізнання навчального матеріалу.

Значний внесок у розуміння природи пізнавальної активності зробили дослідження О. Матюшкіна, Н. Лисіної. Вони розкрили роль пізнавальної активності в розвитку пізнавальних процесів і самого суб'єкта, а також обґрунтували шляхи у управління пізнавальною активністю в процесі навчання і виховання. На основі цього зазначимо, що пізнавальна активність є близькою за змістом до таких понять як допитливість, цікавість, які виражають потребу до нової інформації, готовність її переробки на основі взаємодії пізнавальної, комунікативної і рефлексивної діяльності. На що перш за все і повинен звернути увагу майбутній вчитель музичного мистецтва.

Саме розвиток усього пізнавального комплексу припускає формування у майбутнього вчителя музики активності у вивченні явищ і закономірностей музичного мистецтва, музично–педагогічного

процесу, вміння сполучати теоретичні знання з практичним досвідом, самостійно поповнювати знання, приводити їх в систему, збагачувати міжпредметними зв'язками, застосовуючи досягнення в області музично – теоретичних дисциплін, спираючись на науково – об'єктивні критерії в осмисленні та оцінці явищ музичної сфери діяльності. Отже, сутність пізнавальної активності суб'єкта знаходиться в його здатності знаходити і ставити професійну проблему на основі сполучення потреб професійної діяльності і особистого професійного досвіду.

Проникнення дослідницької думки у сутність природи пізнавальної активності говорить нам про те, що вона як психологічний і педагогічний феномен є методологічною основою для вдосконалення форм, методів, прийомів і засобів у особистісному і професійному зростанні майбутнього фахівця.

Основою стимулювання пізнавальної активності в процесі професійного навчання є навчально-пізнавальна діяльність студентів. На думку Е. Ярославової, її слід розуміти як «діяльність щодо самозмінення і саморозвитку тих, хто навчається; предметом цієї діяльності є досвід засвоєння нових знань та вмінь і включення їх в систему попереднього досвіду. Продуктом навчальної діяльності є ті зміни в індивідуальному досвіді навчаючих, які виникли в результаті засвоєння фрагмента соціального досвіду». [5, с. 39].

Педагогічне стимулювання як стратегія управління професійного становлення спеціаліста, повинна будуватися у відповідності до сучасних вимог підготовки педагога – професіонала і спиратися на об'єктивні і суб'єктивні фактори, які впливають на ситуацію розвитку студентів, їх внутрішню позицію. Саме ефективність стимулювання професійної пізнавальної активності залежить від багатьох факторів. Можливість її прояву перш за все залежить від внутрішніх умов суб'єкта, від його психічного стану, багатства мотивів, рівня інтелектуального і емоційно – вольового розвитку, а також від зовнішніх умов у вигляді моделей навчання.

Результатом педагогічного стимулювання є формування професійної активності вчителя, яка припускає зростання ролі особистості у виборі засобів і методів навчання, в розумінні цілей педагогічної діяльності і звичайно ж у вмінні знаходити ефективні шляхи управління в процесі аналізуючої діяльності.

На основі вищесказаного зазначимо, що майбутній вчитель музичного мистецтва повинен брати активну участь в практичній діяльності – концертах, олімпіадах – конкурсах, на семінарах, у проведенні власних яскравих уроків під час проходження педагогічної практики. Він звичайно ж із задоволенням вивчатиме кожен нову книгу, присвячену музично – педагогічній діяльності, відшукуватиме в репертуарі нові яскраві твори, відвідуватиме філармонію, оперні спектаклі для збагачення емоційного і художнього сприйняття. Але головним в діяльності педагога – музиканта стає прагнення до оптимізації процесу навчання, застосування системного методу в дослідженні проблем, знаходження нових творчих рішень, використання широкого поля джерел для вдосконалення музичної культури.

Основу професійної діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва складають потреби. О. Дусавицький виділив три групи потреб, котрі впливають на роботу студентів для здійснення навчально-пізнавальної діяльності: професійно – пізнавальна потреба; потреба у вищому навчанні як прагнення до визначеного статусу в суспільстві; потреба в студентському житті. Виходячи із зазначеного, головною потребою в навчальній діяльності стає професійно-пізнавальна, зміст якої складає інтерес до засобів отримання професійних знань, до умов і законів їх виникнення [2]. Дана потреба набуде результативності, якщо суб'єкт застосовуватиме пізнавальну активність для здобуття професійності в музичній діяльності.

Теоретичний аналіз дослідження показав, що стимулювання професійної пізнавальної активності забезпечується адекватністю особистісних якостей суб'єкта вимогами педагогічної діяльності. Наявність у майбутнього вчителя музичного мистецтва пізнавальної активності характеризує якість професійної педагогічної діяльності, в якій проявляється особистість педагога з його відношенням до змісту, характером педагогічної діяльності, прагненням пізнати сутність педагогічних явищ і мобілізувати свої морально – вольові зусилля для досягнення професійних цілей на уроках музичного мистецтва.

Література

1. **Буряк В. К.** Проблемно-пошукова діяльність на уроці як засіб розвитку учнів // Педагогіка вищої та середньої школи: збірник наукових праць / В. К. Буряк. – Вип. 29 / гол. ред. Буряк В. К. – Кривий Ріг: КДПУ. – 2010. – С. 3 – 12.
2. **Дусавицький А. К.** Мотивы учебной деятельности студентов / А. К. Дусавицкий: учеб. пособие. – Харьков: ХГУ, 1987. – 55 с.

3. *Лазурский А. Ф.* Избранные труды по общей психологии / А. Ф. Лазурский. – М.: Наука, 1997. – 446 с.
4. *Матюшкин А. Н., Петросян А. Г.* Психологические предпосылки групповых форм проблемного обучения / А. Н. Матюшкин, А. Г. Петросян. – Вып. 4. – М., 1981. – 56 с.
5. *Ярославова Е. Н.* Факторы формирования профессионально – познавательной активности студентов: автореф. дис. пед. наук / Е. Н. Ярославова. – Челябинск, 1999. – 23 с.

УДК 371.134:78

Кабриль К.В.

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статті розкривається питання управління якістю вищого музикального освіти на основі компетентного підходу, визначаються особливості формування ціннісної компетентності майбутніх учителів музики в процесі навчання в вищій школі, яка забезпечує готовність до виконання основних професійних функцій. Визначено сутність поняття «ціннісна компетентність» і розглянуто сучасні підходи до системи ієрархії компетентностей, якими повинні володіти випускники – майбутні вчителі музики.

Ключевые слова: компетентный подход, ценностная компетентность, система иерархий компетентностей, профессиональная подготовка будущего учителя музыки.

Поняття компетентності освіти прийшло до нас із зарубіжних країн, де воно є достатньо широкоживаним. Сьогодні в багатьох європейських країнах у зміст освіти внесено зміни, спрямовані на створення підґрунтя для того, щоб результати навчання базувались на досягненні студентами необхідних компетентностей. Впровадження компетентного підходу в практику освітньої системи стикається із серйозними труднощами, залишаючись проблемою надзвичайно важливою і водночас неоднозначною з огляду на те, що:

- компетентність має бути кінцевим результатом навчання і це зумовлює необхідність цілеспрямованої діяльності щодо її формування;
- недостатньо розроблено критерії оцінювання сформованості компетентності;
- додаткові труднощі створює нерозуміння вчителями глибини сутності цього поняття [3].

Беручи до уваги ці та інші проблеми, ми поставили за мету визначити сутність ціннісної компетентності та розглянути систему ієрархії компетентностей, якими повинні володіти випускники – майбутні вчителі музики.

Проаналізувавши науково-методичну літературу, ми з'ясували, що компетентнісний підхід вивчали наступні автори: Бермус А.Г., Бершадський М.Є., Ковальова Т.М., Фрумін І.Д., Болотов В.А., Ельконін Б.Д., Башев В.В., Аронов А.М., Хуторський А.В. З аналізу науково-методичної літератури стало ясно, що компетентнісний підхід направлений: на вільне мислення вчителя та учня; на формування – надпредметних знань і умінь, що готують школяра до соціальних умов суспільства; на самостійне добування інформації та усвідомлення її необхідності для себе; на формування лідерських якостей, як доброго організатора у розкритті не лише особистих якостей, а й потенційних можливостей всіх членів групи.

Компетентнісний підхід в освіті передбачає окреслення освітніх цілей у вигляді результатів, сформульованих у термінах компетентностей. Механізмом його реалізації виступає технологія підготовки майбутнього фахівця, яка втілюється завдяки навчальній програмі.

Об'єктивно існують розбіжності у розумінні терміну *компетентність*. За спостереженнями В. Лугового його зміст «...одними, без сумніву, зводиться до знань, іншими розглядається як щось, крім знань, а ще іншими – і перше, і друге в різних комбінаціях» [2, с. 180].

Більшість вчених розуміють компетентність як інтегральну характеристику, яка визначає готовність і здатність на високому професійному рівні виконувати свої посадові та фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних та практичних надбань, професійного і життєвого досвіду, цінностей і здібностей. В.І.Луговий зауважує, що в визначенні компетентностей традиційно найбільш популярними й прийнятними є знання і вміння, натомість менш помітними – цінності, хоча ці та інші компетентності за визначенням є рядоположними, тобто рівноважливими.

Незаслужено відсунуті на задній план (порівняно із знаннями) цінності слід урівняти в правах з іншими видами інформації (насамперед із знаннями), що опановують в освіті. Знання - продукт